

לכה את שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרעז
ערש"ק פרשת ויקהל

קדימה - ראי' לְקוֹלָא או לְחוּמְרָא?

"יהודי של שבת" - גם בימות החול

"לשמה" בנדבות המשכן - דין בגברא או בחפצא?

זכות הפעולה עם הזולת מסייעת לנחת מהילדים

אור
החסידות

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקהל, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון עזרת), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב רפאל לבנוני, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש

קדימה - ראי' לקולא או לחומרא?

איך כותב רש"י שהקדמת אזהרת שבת היא ראי' לחומרת השבת, והרי בכמה מקומות הבא באחרונה הוא החמור? / מדוע הקדים משה את אזהרת השבת כשהקב"ה הקדים את מלאכת המשכן? / הוריות במלאכת המשכן כגורם לחששות בשמירת שבת

(ני"פ לקומי שיחות חכ"ו עמ' 254 ואילך)

ט. פנינים עיונים וביאורים קצרים

מדוע לא השתתף משה בתרומת המשכן? / מדוע לא לפרש שבצלאל עשה את הארון לבר?

יא. ינה של תורה

שבת - הכנה לבניין המשכן

בניין המשכן - דירה להשי"ת בעולם התחתון / אחדות ישראל בכדי לגלות את אחדות ה' / אחדות גם בעת ההתעסקות בממון / "יהודי של שבת" - גם בימות החול

(ני"פ ספר השיחות תשמ"ט עמ' 292 ואילך)

יב. פנינים דרוש ואגדה

ויקהל - הקהלת כל ישראל / גודל הזהירות ד"לאפרושי מאיסורא"

יג. חידושי סוגיות

דין "לשמה" בנדבות המשכן

יסיק דה"י דין לשמה גם במלאכות שקודם הנדבה בפועל, ויחדש דיש בזה חילוק בין רש"י והמדרש - אי הך דינא דלשמה הוא דין בגברא או בחפצא / יבאר דע"פ שי' רש"י עולה יפה החילוק בין האנשים לנשים שהי' באופן ההתנדבות

(ני"פ לקומי שיחות חל"א עמ' 203 ואילך)

יד. תורת חיים

הפעולה עם הזולת - מפייעת לנחת מהילדים

יז. דרכי החסידות

הרגש בטובת הזולת

יח. הוספה - שיחות קודש

תכלית המכוון - במקום ש"יצר הרע יש ביניכם"

לקט דברות קודש אודות העבודה בעולם הזה הגשמי דווקא

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

קדימה – ראי' לקולא או לחומר?

איך כותב רש"י שהקדמת אזהרת שבת היא ראי' לחומרת השבת, והרי בכמה מקומות הבא באחרונה הוא החמור? / מדוע הקדים משה את אזהרת השבת כשהקב"ה הקדים את מלאכת המשכן? / הזריזות במלאכת המשכן כגורם לחששות בשמירת שבת

בתחילת הסדרה: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תיעשה מלאכה, וביום השביעי יהי' לכם קדש, שבת שבתון לה', כל העושה בו מלאכה יומת. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר, זה הדבר אשר צוה ה' לאמר. קחו מאתכם תרומה לה' וגו'".

והיינו, שמשה התחיל את דבריו בציווי על שמירת השבת, ואחר כך המשיך וצוה אודות תרומת ומלאכת המשכן. ומפרש רש"י, שסדר זה מדוייק הוא:

"הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת".

והבינו במפרשים (רא"ם. ועוד) את דברי רש"י כפשוטם, שהקדמה זו שהקדים הכתוב לאזהרת שבת לפני מלאכת המשכן – היא המלמדת על היתרון והחומר שיש בשבת לגבי המשכן, שלכן אין מלאכת המשכן דוחה שבת; ואילו הי' הסדר הפוך, שהי' מקדים את מלאכת המשכן לפני מצות שבת, היינו למדים שמלאכת המשכן חמורה יותר ויש לדחות את השבת מפני'.

אך במפרשים רבים תמהו על כך מדברי רש"י בפ' קדושים (ט, ג), שם נאמר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו" – ורש"י מפרש: "סמך שמירת שבת למורא אב, לומר אע"פ שהזהרתך על מורא אב, אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו";

הרי מפורש, שאף ששמירת השבת נאמרה אחרונה בכתוב שם (קודם כל נאמר "איש

אמו ואביו תיראו" ורק אחר כך "ואת שבתותי תשמרו"), מכל מקום למדים מעצם הפמיכות שאין בכח כיבוד אב לדחות את השבת (ומשמע איפוא שאין הדבר תלוי בקדימה ואיחור) - ואם כן, מה פשר ההדגשה בענייננו על כך ש"הקדים" את מצות השבת להיות ראשונה, כאילו לולי הקדימה היתה סברא שמלאכת המשכן כן בכוחה לדחות את השבת?!

ב. ובאמת שהקושיא היא בנידון דידן גופא - היחס בין מלאכת המשכן לשמירת שבת:

בפרשה הקודמת, פ' תשא, מקדים הכתוב את מלאכת המשכן לפני שמירת השבת (הפוך מהסדר בפרשתנו), ואף על פי כן מפרש רש"י (לא, יג) שהכוונה היא ללמד על חשיבותה של מצות השבת דוקא: "אע"פ שתהיו רדופין וזריון בזריוות המלאכה, שבת אף תידחה מפני";

הרי מפורש שם, שמצות שבת שבאה אחרונה - היא ה"גוברת" על מצות המשכן שבאה ראשונה, ואין אומר רש"י כאן שחשיבותה של אזהרת השבת ביחס למלאכת המשכן נלמדת מהיותה ראשונה?!

ואמנם, לפי פשוטו אין לדמות את פרשתנו לפ' תשא, כי:

בפ' תשא יש מיעוט מיוחד שממנו דורשים למעט את שבת ממלאכת המשכן ("אך את שבתותי תשמרו", כמבואר ברש"י שם), ואילו בפרשתנו אין מיעוט כזה. ומעתה מובן, שבפרשתנו לומדים מעצם הפדר להעדיף ולתת חשיבות למצות השבת הבאה ראשונה, ואילו בפ' תשא לא מתחשבים בסדר הדברים, כיון שיש מיעוט מיוחד שממנו דורשים על חשיבות השבת על אף היותה אחרונה בסדר הכתוב.

אך אין הדברים מבוארים עדיין, שהרי הא גופא קשיא (וכקושיית הכלי יקר בתחילת פרשתנו): למה באמת הוצרך הכתוב בפ' תשא למיעוט מיוחד?! ה' יכול להפוך שם את הסדר ולהביא את אזהרת השבת לפני מלאכת המשכן, ואז היינו מבינים בדרך ממיילא שהשבת חשובה יותר בהיותה ראשונה, ללא צורך בשום דרשה מיוחדת (כמו בפרשתנו)!

ג. אלא ביאור הענין:

בדרך הפשט, אי אפשר להוכיח מזה שמצוה אחת נכתבה "ראשונה" בכתוב שיש לה מעלה ביחס למצוות אחרות והיא "גוברת" עליהן (ראה גם מלאכת הקודש על רש"י כאן).

ולכן בפ' תשא, כאשר בא הכתוב ללמד שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת, הוצרך למיעוט מיוחד המלמד זאת (ולא ה' מועיל באם ה' הופך את סדר המצוות ומקדים את אזהרת השבת, כי אין זה תלוי בקדימה ואיחור).

לקראת שבת

ז

ומה שכתב רש"י כאן "הקדים להם" אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת", אין כוונתו שאליבא דאמת למדים דין זה מסדר הכתוב – שהרי הלימוד גופא כבר מפורש בפ' תשא, שאמר הקב"ה למשה "אך את שבתותי תשמרו" ומזה למדים "למעט שבת ממלאכת המשכן", ומובן שבפרשתנו חזר משה לפני בני ישראל על אותו תוכן שנאמר לו בפ' תשא!

אלא, כדיוק לשון רש"י – "הקדים להם":

כאשר בא משה רבינו לדבר בפני בני ישראל, הנה אף שבדברי הקב"ה אל משה (בפ' תשא) קדמה מלאכת המשכן לפני אזהרת השבת, הרי משה בדבריו עתה הפך את הסדר ו"הקדים להם" את אזהרת השבת;

והטעם לכך – לומר (להם, לבני ישראל) שאינו דוחה את השבת: "כדי להוסיף חיזוק בהלכה זו שבא משה ללמד, שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, לא הסתפק משה בעצם אמירת ההלכה, אלא הוסיף והדגיש זאת על ידי ש"הקדים להם" בדיבורו את אזהרת השבת.

ד. וליתר ביאור:

בדברי הקב"ה למשה (בפ' תשא) הוקדם הציווי על מלאכת המשכן – כי הוא עיקר החידוש עתה, כמובן, ורק אחר כך באה אזהרת השבת – שהיא נזכרת בדרך טפל, כדי לחדש שגם בעת מלאכת המשכן אין לדחות את השבת;

אולם כאשר בא משה וחוזר על הדברים בפני בני ישראל, הוא הופך את הסדר ומקדים את אזהרת השבת, במטרה לחזק ולהדגיש יותר את זה שאין מלאכת המשכן דוחה שבת – וטעמו בזה:

ענינו של המשכן הי' (כדברי רש"י בתחילת פ' פקודי) "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם". היינו, שהציווי על מלאכת המשכן בא כהמשך לסליחה על חטא העגל.

ומעתה מובן שבני ישראל – שהצטערו על חטא העגל וחיכו לסימן של כפרה באמצעות השראת השכינה במשכן – עסקו במלאכת המשכן בהתלהבות ובזריזות גדולה, כדי להשלים את המלאכה במהירות האפשרית, ולהביא סוף סוף לכפרה על חטא העגל.

נולהעיר, שכל זה הוא בנוגע לבני ישראל בכלל, אבל לא בנוגע למשה עצמו, שלא היתה לו שום שייכות לחטא העגל, שהרי לא הי' נוכח אז (כי הי' בהר) ולא הי' יכול למחות כו', ולכן באמת מצינו "שלא עשה משה שום מלאכה במשכן" – רש"י פקודי לט, לג.

ובתוך כל הזריזות והדחיפות להשלים כבר את מלאכת המשכן ולהביא להשראת השכינה, עלולים חלילה להיכשל באיסורי שבת (בשוגג), גם אם מתוך כוונה טובה

לכאורה [וכלשון רש"י הנ"ל: "אע"פ שתהיו רדופין וזריזין בזריזות המלאכה, שבת אל תידחה מפני"];]

ולכן הוצרך משה להדגיש ולחזק בפני בני ישראל את אזהרת השבת ביתר שאת ויתר עז – ולצורך זה הפך את הסדר ההגיוני (וכפי שהי' בציווי הקב"ה בפ' תשא) והקדים במיוחד את אזהרת השבת, שהקדמה זו פועלת שלנגד עיני בני ישראל יעמוד תמיד איסור השבת "לפני" מלאכת המשכן, ובמילא גם בעת הרדיפה והזריזות במלאכת המשכן לא יפגע הדבר ב"שבת שבתון לה".

[ויש להאריך בזה, ועיין במקור הדברים בארוכה, ועוד חזון למועד בעז"ה להביא מהמבואר שם במדור זה].

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

ולכן משה, שגם לפני זה לא הי' מנודה לרב, ושם אהלו מחוץ למחנה, ושם הי' "מקום שכינה" (לשון רש"י שם) לא הוצרך ל"ועשו לי מקדש". וק"ל.

(ציפ' לקוט' שיחות חז"ל עמ' 221 ואילך)

מדוע לא לפרש שבצלאל עשה את הארון לבד?

ויעש בצלאל את הארון

ויעש בצלאל - לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים נקראת על שמו (לז, א. רש"י)

לכאורה תמוה, דמה הכריחו לרש"י להוציא את הכתוב מפשוטו, ולפרש שפירוש "ויעש בצלאל" הוא ש"נקראת על שמו", ולא פירש כפשוטו שבצלאל לבדו עשה את הארון?

ואף שבוודאי השתתף בצלאל בעשיית כל כלי המשכן, ולא בהארון בלבד - מכל מקום אפשר לפרש שהארון הי' הכלי היחידי אשר עשהו בעצמו, בלי סיוע זולתו, מכיון שהארון הי' דבר העיקרי והמקודש ביותר מכל כלי המשכן.

ויש לבאר בפשטות:

הכפורת היתה "אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה", ובעובי טפח - ונוסף לזה כוללת את הזהב הרב שממנו נעשו הכרוכים היוצאים מן הכפורת - ונמצא, שמדובר בזהב רב משקל, שאין בכחו של אדם אחד לעבוד ולעשות זה לבדו, אם לא בסיוע של עוד אנשים.

מדוע לא השתתף משה בתרומת המשכן?

ויאמר משה גו' זה הדבר אשר צוה ה' לאמר

זה הדבר אשר צוה ה' לי, לאמר לכם (לה, ד. רש"י)

במפרשי רש"י (ראה גור ארי', רא"ם, ועוד) שקו"ט בדברי רש"י אלו, דלכאורה כוונתו אינה מובנת.

ויש לבאר בזה, דהנה מצינו בפ' פקודי שעד שמשה הקים את המשכן "לא עשה משה שום מלאכה במשכן" (לשון רש"י על הכתוב שם לט, לג "ויביאו את המשכן אל משה"), ובתנחומא (פקודי יא) איתא שגם "הנדבה ניתנה ע"י ישראל" ולא ע"י משה. ולכאורה קשה, הרי כל בני ישראל נצטוו "קחו מאתכם תרומה גו'" - שישתתפו בנדבת ומלאכת המשכן, ומדוע לא השתתף בזה משה רבינו בעצמו?

אלא, שענין זה ביאר רש"י בפירושו כאן, שלפני הציווי על נדבת המשכן אמר משה לבני ישראל "זה הדבר אשר צוה ה' לי לאמר לכם", והיינו, שבזה נצטוו רק בני ישראל ולא משה עצמו. ולכן לא השתתף במלאכת המשכן.

והא שמשה עצמו לא נצטווה בזה י"ל שהרי הציווי ד"ועשו לי מקדש" הי' לאחרי שנתרצה הקב"ה לישראל ואמר "סלחתי כדברך" (רש"י תשא לג, יא), שמצד חטא העגל היו "מנודין לרב" (רש"י שם, ז), ולאחרי סליחת הקב"ה, נצטוו "ושכנתי בתוכם".

פנינים

של המנורה לבדה אלא רק בצירוף "כל כלי" שעומדים כ"א בפ"ע (ראה רמב"ן שם). וגם את"ל שזהו משקל המנורה לבדה (כפירוש הרא"ם שם) – הרי מפורש ברש"י (כה, לא) ש"משה לבדו טלטל הככר והשליכו לאור.

וא"כ אי אפשר לפרש שבצלאל עשה את הארון לבדו, ולכן הוכרח רש"י לפרש ש"ויעש בצלאל" אינו כפשוטו, אלא שלפי שנתן נפשו על מלאכת הארון לכן נקראת על שמו.

(עי' לקוטי שיהות ח"א עמ' 163 ואילך)

זאת ועוד, מפשטות הכתוב (תרומה כה, כא) משמע שנתינת הכפורת על הארון היא גמר עשיית הארון, וא"כ, לא מדובר רק על עשיית הכפורת כחתיכת זהב העומדת על הקרקע, אלא שהיו צריכים להגבי' כל החתיכה הזו ולהניחה על גבי הארון; וא"כ פשוט שלשם עשיית הארון היתה מוכרחת השתתפות של כמה בני אדם ביחד.

ובזה שונה הארון מהמנורה – שאף שהיתה "ככר זהב טהור" (תרומה כה, לט), שגם זה משא כבד, הרי לא הי' משקל זה

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

שבת – הכנה לבניין המשכן

בניין המשכן – דירה להשי"ת בעולם התחתון / אחדות ישראל בכדי לגלות את אחדות ה' / אחדות גם בעת ההתעסקות בממון / "יהודי של שבת" – גם בימות החול

בהקדמה לציוויי המשכן שבריש פרשתנו, הקהיל משה "את כל עדת בני ישראל", והזהירם תחילה על שמירת השבת: "ששת ימים תַעֲשֶׂה מלאכה, וכיום השביעי יהי' לכם קודש שבת שבתון לה' . . לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", ורק לאחר מכן מסר משה את הציווי על המשכן.

ויש לתמוה כמה תמיהות:

א. חז"ל (הובא בפרש"י) ביארו את הקשר בין מלאכת המשכן לבין אזהרת השבת, "לומר ש[מלאכת המשכן] אינו דוחה את השבת". אבל לכאורה הי' על משה למסור תחילה את ציווי המשכן שהוא העיקר, ורק אחר כך, להוסיף הדין שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת. ואילו לפועל פתח משה באזהרת השבת, שהוא עניין צדדי לכאורה. ומשמע שעניין השבת הוא הכנה נחוצה לבניין המשכן, והדבר צריך לביאור.

ב. נוסף על כך, לא הסתפק משה בהקדמת עניין השבת בכללות, אלא פירט את מלאכת ההבערה בפני עצמה: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". ומשמע מכך שעיקר עניין ההכנה לבניין המשכן קשור למלאכת ההבערה.

ג. מה ראה משה להקהיל את "כל עדת בני ישראל" לשם ציוויים אלו, מה שלא מצינו דוגמתו ברוב ציוויי התורה?

בניין המשכן – דירה להשי"ת בעולם התחתון

משנברא העולם ועד מתן תורה הייתה גזירה מלפניו ית' (ראה שמות רבה פ"ב, ג): "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם – עליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו"

למעלה" – ענייני קדושה אינם יכולים להתלבש בעולם הגשמי, ודברים גשמיים אינם יכולים להתקדש ולהתעלות.

תכלית בריאת העולם היא "לעשות לו ית' דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז), שבני ישראל יקדשו ויזככו את העולם הגשמי, על ידי קיום המצוות בדברים גשמיים ועשיית ענייני הגוף והפרנסה לשם שמים ולעבודתו ית'. אבל עד מתן תורה לא הי' הדבר אפשרי.

במתן תורה על הר סיני בטלה הגזירה. השי"ת ירד על הר סיני, ו"אל משה אמר עלה אל ה'" (משפטים כד, א). אמנם, עדיין לא התחילה בפועל עבודת בני ישראל בקידוש וזיכוך העולם, שכן קידוש העולם שהי' במתן תורה הי' על ידי התגלות עליונה ולא על ידי עבודת הנבראים התחתונים.

ורק בעשיית המשכן, אז התחילה שלימות עניין המשכת השכינה למטה על ידי עבודת בני ישראל, שתרמו ועשו בעצמם את המשכן. כפי שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח), וכן העידו חז"ל "אימתי שרתה השכינה לארץ – ביום שהוקם המשכן" (במדבר רבה פי"ג, ב).

ציווי עשיית המשכן בא למחרת יום הכפורים, מיד לאחר קבלת הלוחות השניות (רש"י ריש פרשתנו). משום שכאמור, עשיית המשכן על ידי בני ישראל היא שלמותו של מתן תורה, ולכן נצטוו על המשכן מיד לאחר שנשלם מתן תורה.

אחדות ישראל בכדי לגלות את אחדות ה'

עיקר גדול במתן תורה וגם בעשיית המשכן, הוא שאינם יכולים להיות אלא בהקדמת אחדותם המוחלטת של בני ישראל.

על ההכנה למתן תורה נאמר "ויחן שם ישראל – כאיש אחד בלב אחד" (יתרו יט, ב ובפרש"י), וגם טרם מסירת הציווי על עשיית המשכן הי' משה מוכרח להקהיל "את כל עדת בני ישראל" – לעשותם מציאות של קהל אחד ומאוחד.

ויש להקדים ולבאר טעמו של דבר:

האמת היא, שכל העולמות הגשמיים והרוחניים וכל הנמצאים והנבראים – המה כולם בטלים ומבוטלים למציאותו ית', שהוא הנמצא האמתי היחיד. וכל הנבראים מתהווים מזיו והארה ממנו ית', ואין להם מציאות כלל בלא הארה זו.

אמנם, בעולם הזה הגשמי והנחות יש הסתר והעלם גדול על האמת, כי השי"ת ברא את העולם באופן שייראה כאילו הוא מציאות נפרדת ממנו רח"ל. וזוהי עבודת בני ישראל, לגלות בעולם הגשמי את אחדותו ית'.

ובכדי לגלות את אחדותו ית' בעולם הזה, צריכים בני ישראל מקודם לגלות את האחדות בינם לבין עצמם:

לקראת שבת

יג

נשמות ישראל הן "כולן מתאימות ואב אחד לכולנה" (תניא פרק לב), ולפני שהן מתלבשות בגופים הרי הן "כאיש אחד בלב אחד". אך משעה שירדו לגופים גשמיים שוב אין ניכרת התאחדות זו, ו"אין אחד מהם דומה לחברו" (סנהדרין לח, א). הדרך לגלות שוב אחדות זו, היא על ידי ששמים את הנשמה לעיקר ואת הגוף לטפל – "להגבי' את הנפש על הגוף", ואזי שוב מרגישים כיצד כולם מציאות אחת (תניא שם).

וכאשר בני ישראל מגלים את האחדות הפנימית אשר בהם, למרות שבגופים הגשמיים הם מחולקים – אזי יש להם גם הכח לגלות את אחדותו ית' גם בעולם הגשמי, למרות שלמראית עין נראה כנפרד מאחדותו ית'.

אחדות גם בעת ההתעסקות בממון

אחדותם של בני ישראל שנפעלה כהכנה לעשיית המשכן והשכנת שכינתו ית' למטה, הי' בה חידוש מיוחד:

נתבאר למעלה, שעיקר האחדות של בני ישראל היא מחמת שמדגישים את עניינה של הנפש, ועושים את הגוף לטפל. אחדות כזו ניתן להשיגה בעיקר בזמן קדושה כאשר הנשמה עומדת בגילוי. ואכן ביום הכיפורים, שבו מתגלית עצם נשמתו של כל איש ישראל, ישנה אחדות מופלאה של כולם יחד – "יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קנאה ותחרות" (מוסף יום הכפורים). ביום זה נעשים כולם "אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם" (תפלת ר"ה ויוה"כ).

אמנם, האחדות של הקמת המשכן, עת אשר "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", הייתה למחרת יום הכפורים, כאשר שוב עוסקים במשא ומתן ובעניינים גשמיים, ובכל זאת ממשיכים ומחדירים את האחדות ששררה ביום הכפורים גם בזמן החול.

אחדות מופלאה זו, שנראית גם בענייניהם הגשמיים של בני ישראל, התבטאה בכך שהתקהלות בני ישראל הייתה לתרומת המשכן:

הסיבה העיקרית והמצוי' ביותר למריבות ופילוגים בין יהודי לרעהו, היא סכסוכים בנוגע לממון. חז"ל כבר אמרו ש"אדם בהול על ממונו" (שבת קיז, ב ועוד), וממילא מגיע גם לענייני היפך האחדות ודברי ריבות בשעריך.

ואילו בתרומת המשכן, הי' ממונם של כל ישראל, כאיש אחד, מוקדש כולו לעשיית המשכן. האחדות לא הייתה רק בעניינים רוחניים, לא הייתה רק "בלב אחד" – אלא גם בנוגע לממון הגשמי שהוא הסיבה העיקרית בדרך כלל לסכסוכים ומריבות!

וכאשר פעלו בני ישראל את האחדות גם בענייניהם הגשמיים, ובזמן החול, ועד בממונם – הרי יש בכוחם גם לפעול את המשכת השכינה ואחדותו ית' בעולם הגשמי הנראה כנפרד ממנו ית'.

"יהודי של שבת" – גם בימות החול

בכדי שיהודי יוכל להרגיש ולנהוג בפועל באחדות ישראל גם בנוגע לממונו, מוכרח הוא להתייחס לממון באופן של טפל, לא להתלהב ולהתרגש בענייני ממון, ולקבוע בלבו שכל עניין הממון נועד רק לעבודתו ית'.

וזהו עניין ציווי השבת שנאמר כהקדמה לנדבת ועשיית המשכן:

בציווי השבת שבפרשתנו [לעומת הציווי שבעשרת הדברות] מודגש במיוחד, כיצד השבת היא פועלת ומשפיעה על כל ששת ימי המעשה. עניין יום השבת הוא "לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם" (חינוך מצוה לב), וכאשר יהודי חדור כראוי בהרגשה זו ביום השבת, הרי כל משאו ומתנו במשך ימות השבוע הוא באופן שיודע שאין השתדלותו עיקר כי אם ברכת ה', בורא העולם ומנהיגו.

היהודי חש כיצד השפע מגיע באמת מהשי"ת, "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" – שה"אשר תעשה", ההשתדלות הגשמית, היא רק כלי שבו שוכן השפע האלוקי, ולא ח"ו שההשתדלות עצמה גורמת להשפעת השפע.

כאשר יהודי חדור בהכרה זו, הוא עמל באופן של "גיע כפיך" – הראש והלב מונחים בענייני תורה ומצוותי, ורק הכוחות החיצוניים, "כפיך", מתעסקים בעשיית הכלי הגשמי לברכת ה'.

ועל כך נאמר "ששת ימים תַעֲשֶׂה מלאכה", כביכול נעשית המלאכה מאל"י, כי אין האדם שקוע בענייני הגשמיות, ואין שייך לומר עליו שהוא הוא העושה. יהודי זה, גם בימות החול הרי הוא "א שבת'דיקער איד"!

ולכן פירטה התורה דווקא את הלאו "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" – להורות ולהזהיר שלא יבער האדם ב"אש" ובהתלהבות "בכל מושבותיכם" – בעת משאו ומתנו, אלא יהיו ענייני הגשמיות בלא לב ולב, ואת החום וההתלהבות יקדיש רק לענייני קדושה.

וכאשר יהודי ממשיך את הרגשת השבת על כל ימי משך השבוע, אזי אפשר להיות באחדות אמתית גם בענייני ממון, כי ברור ופשוט שכל ענייני הגשמיות הם לשם שמים ו"משכן" בלבד, ולא שייך עניין של מחלוקת, אלא כולם "כאיש אחד". ומאחדות זו אפשר להגיע לגילוי אחדותו ית' בעולם הגשמי, בעשיית המשכן.

פנינים

דרוש ואגדה

ויקהל – הקהלת כל ישראל

בכו"כ שנים פרשיות ויקהל ופקודי הן מחוברות, אך בשנה זו, פרשיות אלו נפרדות הן. כמו כן, בקביעות שנה זו קוראים גם פ' שקלים. ויש לבאר הקשר בין פ' ויקהל דווקא לפ' שקלים בעבודת האדם לקונו:

החילוק בין "ויקהל" ו"פקודי" הוא ש"פקודי" מורה על ענין המנין (שמונים כל פרט ופרט בייחוד). ותוכנו וענינו – הדגשת המעלה והחשיבות שבכל פרט ופרט מהמנים, והיינו לגלות בכל פרטי הנבראים את המעלה והחשיבות הפרטית שלהם בשימושם את קונם, כיון שכל נברא משמש את קונו באופן המיוחד לו, ויש מעלה וחשיבות מיוחדת בכל אחד מהם בפרטיות.

"ויקהל", תוכנו וענינו – להקהיל ולקבץ את כל הנבראים הנמצאים ב"עלמא דפרודא" – אל רשות אחת, רשות הקדושה, "ויקהל". ובזה מודגשת בעיקר שייכותם הכפֵּית של כל הנבראים ביחד לאלקות, שענין זה מתגלה לא ע"י העבודה בפרטי הנבראים מצד ענינם וגדרם, אלא ע"י שמגלים בהם את אמיתת המציאות, ואזי הם מתקהלים יחד בדרך ממיֵא אל רשות הקדושה, ועד שהם נעשים מציאות אחת.

וזהו החידוש המיוחד בקביעות שנה זו, שפרשת "ויקהל" היא פרשה בפני עצמה:

כאשר "ויקהל פקודי" הן מחוברות, הרי זה מורה על הצורך בבי' העבודות גם יחד בכדי לגלות בכל הבריאה שכל ענינה הוא לשמש את קונה. ובשנה זו שפרשת

"ויקהל" היא פרשה בפני עצמה – זה מורה שיש בעבודת "ויקהל" עבודה עיקרית בפני עצמה, היינו, שע"י גילוי אמיתת המציאות בכל פרטי הנבראים, מתאחדים כולם למציאות אחת וממלאים את העבודה לגלות בכל הבריאה שכל מציאותה היא לשמש את קונה (ואילו העבודה ד"פקודי" היא פרשה ועבודה בפני עצמה).

וזהו הקשר בין פ' ויקהל לפ' שקלים דווקא, כי גם בפ' שקלים רואים ענין האחדות למציאות אחת, דמודגש בכתוב שתורמים "מחצית השקל" – רק חצי מדבר שלם, כי מחצית השקל מורה על העבודה דאחדות והתקהלות כל ישראל, שכאו"א מבנ"י הוא "חלק אלוקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב), והרי "העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו" (ראה תר שם טוב הוספות סרכ"ז. וש"נ) – וא"כ הרי כל בני ישראל הם מציאות אחת, ולכן מדגישים שכאשר יהודי נמצא בפני עצמו הרי הוא רק "מחצית", ובכדי להיות "שקל הקודש" עליו להתאחד עם יהודי שני.

(עי' תורת מנחם – התועדויות תשנ"ב ח"ב עמ' 357 ואילך)

גודל הזהירות ד"לאפרושי מאיסורא"

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל גו'
ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי גו'
ששת ימים – הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו רוחה את השבת (לה, א-ב. רש"י)

יש ללמוד מכאן הוראה בגודל הזהירות
ד"לאפרושי מאיסורא":

פנינים

ישראל נולה עיר מלשון הילקו"ש (ויש פרשתנו) "מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת".

ומזה הוראה, דגם כאשר אדם עוסק בענינים נעלים ביותר – עד לענין הכי עיקרי כמו השראת השכינה, הנה בשעת מעשה – ועוד קודם לזה, צריך לדעת ולהזהר עד קצה האחרון ממעשה אסור, "לאפרושי מאיסורא", אף אם על ידי מעשה זו (לולי האיסור שבה) אפשר שתוקדם אצלו השראת השכינה.

(נ"פ לקומי שיחות ה"א עמ' 162)

ציווי ואזהרת השבת בא כאן רק כפרט בציווי דמלאכת המשכן ("לומר שאינו דוחה את השבת"), ובכל זאת לא אמרו משה כפרט וטפל, אלא מסר את הציווי באמירה מיוחדת, וציווי מלאכת המשכן בא באמירה בפני עצמו "ויאמר משה גו' קחו מאתכם גו'".

יתירה מזו, מזה ש"ויקהל משה גו'" נאמר גבי ציווי "ששת ימים גו'", וציווי מלאכת המשכן נאמר רק אח"כ באמירה בפני עצמה, משמע שהקהלת כל עדת בני ישראל היתה בעיקר בשביל אזהרת שבת, ורק אח"כ אמר להם גם כן ציווי מלאכת המשכן, שעל ידה מתקיים "ושכנתי בתוכם" – השראת השכינה בתוך בני

חידושי סוגיות

עיון ופולפל בסוגיות הפרשה

דין "לשמה" בנדבות המשכן

יסיק דהי' דין לשמה גם במלאכות שקודם הנדבה בפועל, ויחדש דיש בזה חילוק בין רש"י והמדרש - אי הכי דינא דלשמה הוא דין בגברא או בחפצא / יבאר דע"פ שי' רש"י עולה יפה החילוק בין האנשים לנשים שהי' באופן ההתנדבות

וההבאה היו דרושות פעולות והכנות בגוף הדבר לפני שנמסר, כגון בתכלת וארגמן שאין פירושו שהביאו צמר לחוד וצבע לחוד אלא הביאו "צמר צבוע בדם חלזון וצבעו ירוק . . . [ו] צמר צבוע ממין צבע ששמו ארגמן" (רש"י תרומה כה, ד), ויש לחקור אי פעולת הצביעה שבאה כהכנה לנדבה צ"ל נמי לשמה, עיי' מה שדן בזה בפנים יפות פרשתנו לה, כג. ועיי"ע צפע"נ פרשתנו לה, ו.

והנה ברש"י פי' ד"תרומה" (שעלי' נאמר "לי" שצ"ל "לשמי") פירושה "הפרשה, יפרישו' י' מממונם נדבה", הרי שאף לפני נתינת ומסירת הנדבה בפועל להגזברים צ"ל הפרשת הממון (אצל הבעלים) שם ה' (עיי' לבוש האורה שם שעיקר חידוש רש"י דכוונת לשמה צ"ל אף לפני הנתינה בפועל), ועפ"ז מסתברא שגם מעשי ההכנה (המכשירים הדבר

גבי הבאת הנדבות למשכן דפרשתנו מצינו חילוק בין האנשים והנשים, דנדיבות לב האנשים היתה רק הבאת מה שנדרש מהם, היינו עצם הדברים דתכלת וארגמן ותולעת שני וכו', משא"כ הנשים (מלבד שהתנדבו בכללות יתר על האנשים, כדכתיב "ויבואו האנשים על הנשים", עיי' במפרשי הפסוק; עוד זאת -) לא הסתפקו בהבאת הדברים כשלעצמם אלא הביאו מטה, היינו שטרחו תחילה וטוו בעצמן התכלת והארגמן וכו' ואף טוו את העזים כו', כמתואר בקרא. ונ"ל בדרך חידוש דבחילוק זה טמון יסוד הלכתי בדיני הנדבה דאז.

דהנה גבי הבאת הנדבות מצינו דחייב רחמנא שתהא הנתינה לשמה, כפרש"י ר"פ תרומה (ועיי' תרגום ירוש' ותנחומא שם) "ויקחו לי תרומה - לי לשמי". ומעתה יל"ע בנדבות שבהן מלבד עצם הנתינה

שיהי' ע"ז חלות משכן ויתקיים בדברים שנמסרו גדר הקדושה ד"ושכנתי בתוכם" צריכים הדברים להיות מוכנים לקדושתם, ע"ז שמזומנים למלאכת המשכן (עיי' פנים יפות וצפע"נ שם), ולהכי מפרשין דמש"נ "אשר נמצא אתו וגו'" היינו שהיו מוכנים בידם מכבר בשביל המשכן, כי דברים אלה שהוצרכו להכנה הי' ע"ז ציווי מיוחד מיעקב אביהם שיהיו מוכנים עבור משכן העתיד, ובכך מובטח יותר שהדברים נעשו מתחלתם (גם בפעולת ההכנה) בכוונה מיוחדת לשמה, ואזי מוכשר החפצא להימסר למשכן. אבל לש"י רש"י החיוב דלשמה הוא דין במעשה הגברא, כמשי"ת, ולהכי לא פי' דהיו מוכנים כבר למשמרת מאבותם, כי אז אין כאן כוונה לשמה דהגברא המנדב, אלא יל"פ דקאי על המנדבים שהם הכינו והפרישו לשמה.

וביאור שי' רש"י בהקדים החילוק שמצינו בין סוגי התרומות, דז"ל הכתוב בפרשתנו "כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב גו'. וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים הביאו". וצ"ע טובא השינוי, דגבי חח ונזם כו' כתיב "כל נדיב לב", וגבי תכלת וארגמן כתיב "כל איש אשר נמצא איתו". ולפום ריהטא י"ל דכיון שנדבת המשכן באה לאחרי שנתרצה הקב"ה מן העגל, כמבואר בחז"ל (תנחומא תרומה ח, תשא לא, ועוד) והביאו רש"י בפירושו כמ"פ, ועד שהמשכן כולו נק' "משכן העדות" – "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל כו'" (רש"י ר"פ פקודי, ועיי' שם תנחומא ב), א"כ י"ל דבהנך דברים

להיות ראוי להימסר למשכן) צ"ל לשמה [ועיי' בלקו"ש חל"א ויקהל ב סמך לדבר, שעפ"ז דוקא יתיישבו היטב כמה קושיות ודיוקים בפרש"י בענין תרומות אלו, ואכ"מ].

ואם כנים הדברים אפ"ל דיש כאן חילוק בין רש"י למדרש, דאי' בשמו"ר ספ"ל"ג שיעקב אבינו כבר הכין בידי בניו צרכי המשכן, "ויש מהם שהתקינו עצמן לדברים ויש מהן ששכחו וכשבא משה ועשו המשכן יש מהם שהביאו מעצמן ויש מהם שלא הביאו אלא ממה שהי' מונח בידו שכן הוא אומר (פרשתנו לה, כג) כל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ואומר (שם, כד) כל אשר נמצא אתו עצי שטים". וביארו מפרשי המדרש דבב' פסוקים אלו נא' "אשר נמצא אתו", היינו שכבר הי' אצלם למשמרת מוכן מאבותם, משא"כ בנוגע לחח ונזם וכל כלי זהב וכיו"ב ששם נאמר שהי' בנדבת הלב של המביא (ולא מוכן מקודם). ורש"י שלא השמיענו פי' חדש זה על "אשר נמצא אתו", שהי' מוכן עוד מאבותיהם מימי קדם, י"ל דנקיט שהם המציאו לעצמם, שהכינו והפרישו לבד מינים אלו לה'.

והם ב' שיטות בהן דינא דלשמה, דיש לחקור בגדרו (ועיי' גבי לשמה בסת"ם סנהד' מח: ומנחות מב:, ובציצית סוכה יא: ומנחות שם, ועיי"ע בעל המאור ומלחמות ה' סוכה ט. ואכ"מ), אי הוא חובת הגברא איך ראוי להיות אופן עשייתו (עיי' היטב ר"ן סנהד' שם ובמלחמות ה' הנ"ל) או שהוא דבר השייך ונתפס בהחפצא, דמצד דין החפצא וחלות זו צריכה שתעשה לשמה. ובזה נח' כאן, דלהמדרש הוא דין בחפצא דכדי

המשכן, אלא שטרחו גם לצבוע את הצמר בצבעו המתאים וכו' - הרי זו הוכחה על נדבת לבם (היינו "רצונם הטוב", רש"י ר"פ תרומה) בנתינתם לעשיית המשכן.

ומעתה יש לבאר שי' רש"י בגדר דין לשמה שבמעשים אלו - שהי' בזה דין מיוחד על הגברא, היינו שאי"ז דין בחפצא דקדושת משכן סתם באופן כללי, אלא דוקא אצל ישראל במדבר הי' גדר מיוחד זה, דכיון שעשיית המשכן ע"י ישראל היתה קשורה עם ויתור הקב"ה להם על מעשה העגל, לכן הוצרכו שנדבתם לה' תהי' לשם ה' (היפך נתינה לעגל). ומעתה אפ"ל דמשום הך הלכתא גופא הי' החילוק הנ"ל בין האנשים לנשים בזה, דלאנשים לא היו יכולים להתיר שיביאו מטווה, כי לאחרי שחטאו בעגל אין נאמנות ודאית שיעשו מלאכתם לשמה (אף אם הנדבה וההכנה היו לשמה), ורק חכמי לב שהקב"ה מינה היו נאמנים לזה, כמבואר בכתובים; משא"כ הנשים הרי לא השתתפו בחטא העגל (פרדר"א פמ"ה. תנחומא תשא יט. פינחס ז. ועוד), ובמילא אין נתינת מקום כלל לספק בנוגע לעשי' ופעולה לשמה על ידן, והי' ודאי שאצלן ישנה נדיבות לב ביותר לעניני המשכן (כמו שהאריכו המפרשים על אתר), וכפי שהי' בפועל שלא מנעו את עצמן מכל טרחא כדי שנדבתם תהי' מהודרת יותר, עד שמצינו שבשביל כך "טוו את העזים", היינו שעשו באומנות יתירה לטוות על גבי העזים בטרם הגזיזה (שבת עד: צ ט.).

שמהם גופייהו נעשה העגל (זהב, וכפרט תכשיטי זהב), הדגיש הכתוב "כל נדיב לב הביאו", להדגיש רגש וכוונת הלב ביחוד לכפר על נתינת אלו עבור העגל (עיי' תנחומא תרומה שם, וכמובא בפרש"י עה"ת בכ"מ מענין זהב שניתן למשכן לכפר על זהב העגל); משא"כ בשאר נדבות דליאת הדגשה מיוחדת זו דנדיבת הלב קאמר בסתם "כל איש אשר נמצא אתו". אלא שבאמת י"ל דכיון שכללות כל נדבות המשכן באה לאחר שנתכפר העגל מסתברא שגם בדברים שלא היו בעגל הי' צ"ל רצון טוב ונדיבות לב מיוחדת בעת נתינתם למשכן להשרות בהם השכינה, היפך העגל (והרי בפ' תרומה נא' בכל מיני הנדבות "אשר ידבנו לבו", ואף הכא נא' לעיל כהקדמה לכ"ז הנדבות "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו גו' נדבה רוחו גו'"), ורק שבנוגע לזהב נאמר "כל נדיב לב הביאו חח ונזם גו' כל כלי זהב", כי הבאת תכשיטין כו' וכל כלי זהב מורה על נדיבות הלב ביותר, וזהו שהדגיש הכתוב בתיאור נתינתם "כל נדיב לב"; משא"כ בהשאר, הרי הבאתם מצ"ע אין בה כדי לגרום ביטוי רגש מיוחד. ובכך י"ל דמאחר שכנ"ל הרי הציווי דמעיקרא הי' שגם באלו תהי' איזו פעולה מיוחדת בפ"ע להראות נדיבות לב יתירה - התבטא הדבר בהפעולה והטרחא המיוחדת (מלבד נתינה והבאה סתם) בזה שלא הביאו צמר לחוד וצבע לחוד אלא טרחו וצבעו בעצמם כו'. ומכיון שלא זו בלבד שהביאו דברים אלו למלאכת

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

הפעולה עם הזולת - מסייעת לנחת מהילדים

רוצה להשפיע על הבן? תשפיע על אחרים!

...ובמה שכותב אודות בנו שליט"א שלא תמיד שומע לדבריו, הנה בכגון דא לפעמים רבות מועילים דברי ידידים יותר מאשר דברי ידידים וקרובים גם יחד, ובטח יכול למצוא אנשים בעלי השפעה על בנו שידברו עם בנו אודות הענין שכותב פעם ופעמים ופעמים רבות, ויה"ר שיצליחו, ועוד והוא העיקר שעליו להשתדל להשפיע בסביבתו שיהיו 'יהודים בלי פשרות', ואין צורך לומר שלא יסתפקו בהנהגה של 'פיפטי-פיפטי', וה' יראה ללבב שמשתדל בכל כחו בזולתו שיתנהג מתאים לרצון העליון, ואז במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה ישולם לו בהנוגע לבניו ובניו שליט"א.

(אגרות קודש חייג עמ' עה)

הפעולה עם "בנים אתם לה' אלקיכם"

...יהי רצון שכשם שכתב הבקשה יבשר טוב. ופעולות כת"ר בהפצת היהדות המסורתית בקהילתו קדישא ככל אשר ידו מגעת, שבוודאי מוסיף כהנה וכהנה, יעמדו לו ולכל בני ביתו שיחיו, והרי הפעולות הן לטובת בני ובנות ישראל עליהם נאמר "בנים אתם לה' אלקיכם" שגורמות נחת רוח לאבינו שבשמים, ובמידתו של הקב"ה מידה כנגד מידה כמה פעמים ככה יתברך כת"ר בנחת רוח מכל יוצאי חלציו שי'.

(אגרות קודש חכ"ג עמ' שצב)

מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה

...וכיון שזכה כבודו אשר ההשגחה העליונה העמידתו בחיים באופן שמשפיע הוא על חינוך הנוער, ובידו גורל עשירות מאות מהם לכוונם לדרך הטוב והיושר, הוא דרך

לקראת שבת

כא

המלך, מלך מה"מ הקב"ה, כמו שהורנו בתורתנו תורת אמת ותורת חיים, הרי במדתו של הקב"ה, שהיא מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה, ישולם שכרו הטוב לרוות רוב נחת אמיתי, הוא נחת יהודי מסורתי, ביחד עם זוגתו וכל המשפחה שי'.

(אגרות קודש ח"ז עמ' עז)

ישלם לו השי"ת פי כמה בהצלחת בניו ובנותיו שי' הוא

במענה למכתבו . . בו כותב אשר מלמד הוא לכיתת ילדים ב... וזה מזמן שדורשים ומדברים עמו שיעתיק מושבו ל... אשר שם בנקל יותר כל עניני יהדות וכו' ושואל דעתי בזה. ולדעתי תמוה אפילו נתינת מקום לספק בזה, שהרי חינוך בני ישראל על טהרת הקדש, מלאכת ה' היא, ואין לך דבר גדול יותר מזה ובפרט בתקופתנו דור יתום, ואשרי חלקו של כאו"א שזכה לעשות בזה, ואדרבה צריך להוסיף חילים ולהשפיע גם על אחרים שהם יעשו ככה כמוהו, ופשיטא בערי השדה, אשר שם הוא בגדר מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, ודוקא מטעם האמור (הלא ב... כל עניני יהדות בקל יותר), אשר זכותו של כל אחד מהמתעסקים בזה גדול פי כמה, והרי הבטיחו רז"ל שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה, וזה העוסק בחינוך ילדי בני ישראל שכל אחד מהם עליו נאמר בנים אתם לה' אלקיכם, בודאי ישלם לו השי"ת פי כמה בהצלחת בניו ובנותיו שי' הוא להיות לו מהם רוב נחת אמיתי הוא נחת יהודי מסורתי.

והרי ידועה הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, אשר בחר בכמה בחורים ואברכים מבחירי תלמידיו ושלחם דוקא לערי השדה, ובמשך השנים שעברו, הרי כבר ראו פירות ופירי פירות, והרי זה גם הוראה ולימוד בשביל כל אחד מאתנו כמובן.

(אגרות קודש ח"ז עמ' קל"ט)

נחת אמיתי, נחת יהודי מהילדים שלהם

בנועם קבלתי מכתבו . . ושמחתי לקרוא בו, שממשיך את עבודתו בעסקנות ציבורית לסייע ליהודים דתיים בכלל וגם אנ"ש ועניני הישיבה בפרט, וזה דבר ודאי, שלא זו בלבד שזה לא יפריע להצלחה בעסקיו, אלא אדרבה זו תהי' סיבה וכלי להרחבת הכלים של פרנסה בהם השי"ת יתן לו מהיום והלאה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

בטח שמע מהפתגם שחמי כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, נהג תמיד לומר, שכל אלה המסייעים בחינוך הכשר של ילדי ישראל, הנקראים בנים אתם לה' אלקיכם, נותן להם השי"ת מדה כנגד מדה, שיהי' להם נחת אמיתי, נחת יהודי, מהילדים שלהם, וגם במקרה זה בודאי כך יהי', שלו ביחד עם זוגתו תחי' יהי' נחת, נחת יהודי, מבתכם תחי'.

(תרגום מאגרות קודש ח"ד עמ' תקג - אגרות קודש מתורגמות ח"א עמ' 248-9)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

הרגש בטובת הזולת

אין לך ר"ל יסורים גדולים מזה שאין לו משתתפים בצערו, ולכן השכל מחייב להשתדל בכל עת ובכל זמן בטובת זולתו

...הנפש האלקית עיקרו מוחין שהוא שכל בעצם מהותו, והוא עוד שכל אלקי, והגם שיש בו מדות ג"כ, אמנם המדות הם רק על פי השכל וכפי חיוב שכלו דוקא.

והנפש הבהמית עיקרו מדות, והיינו דגם השכל דנפש הבהמית הוא רק בהנוגע אל המדות, והוא להשכיל ולהתחכם בדבר תאוותיו ולמצוא דרכים ונתיבות איך להשיג דבר התאוה שהוא כוסף אלי', ותמיד הוא בתחבולות בעניניו הגשמיים והחומרים להיטיב רק לעצמו ולקבל תועלת מזולתו ולדרוש טובת עצמו, ומראה צדקו ויושר לבבו, כי דבר שהוא מוכרח לעשות לזולתו קורא לזה מדת טובה והרגש זולתו ונדיבות מצדו, ואם השני אינו ממלא חפצו ורצונו במילואו קורא לזה עוול ורצח.

וההיפך מזה מה שהוא חייב לזולתו מוצא על זה כמה וכמה טענות ותביעות להראות כי אינו חייב כלל והוא רק נדיבות לבו, אשר יש לפעמים כי גם הוא בעצמו יודע שאין האמת כן, אמנם להיותו גס וחומרי בעצם ("ער איז בעצם א גראבער מענטש"), דמי שהוא הולך בשרירות לבו ע"פ הנהגת הנפש הבהמית הוא נעשה חומרי ומגושם בעצם ואין לו שום דבר אשר יעצור בעדו אשר משום זה לא יוכל לדבר ולהגיד מה שלבו הרע ובליעל חפץ להגיד.

הרגש בא דוקא ע"י עבודה

דיש לך בן אדם שהוא בטבע הרך ומזיגה נכונה ומנומס, ונקרא בלשון העולם איש

ישר ("א איידעלער מענטש"), והגם כי גם הוא הולך בשרירות לבו, ומ"מ טבע המזיגה שלו מעכב בעדו שלא לשפוך כל כך דמי חבירו ולצערו בדברים קשים של טענות ותביעות של שקר.

ואין זה מצד ההרגש שמרגיש את זולתו, כי באמת הרי השכל הבריא מחייב דאם ח"ו בא לאדם עת צר ודוחק צריכים לנחמו ולחזקו בדברים ולתמוך אותו שלא יפול לבבו כלל, וגם להיות בעזרו ותומכי נפשו בכל מה דאפשר, וגם לכנוס בעניניו ולהקל מעליו כובד משאו באהבת רעים נאמנים, אשר זה גופא הוא תמיכת רוח וחזוק גדול, דאין לך ר"ל יסורים גדולים מזה שאין לו משתתפים בצערו, ולכן השכל מחייב להשתדל בכל עת ובכל זמן בטובת זולתו, וכמ"ש בכל עת אהב הרע (לעולם הוי אוהב רעים לקנות אוהבים, רש"י) ואח לצרה יולד (לעת צרה יולד לך הרע כאח לעזור לך ולהשתתף בצרתך, רש"י), אמנם כל זה הוא בא מההרגש, וההרגש הוא דוקא בא ע"י עבודה, והיינו באלו שהם מתנהגים על פי התורה והמצוות, דבתורה כתיב דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום, דדרכי התורה הם דרכים של נועם ונתיבות התורה הם מביאים שלום בעולם.

דכאשר מתכוונן אשר באמת הנה זה שחברו עתה בעת צרה ומצוק ר"ל אינו ענין טבעי, וכן זה שהוא בעצמו במעמד טוב גם כן אינו ענין טבעי כלל, והיינו שמבין היטב דלא חכמתו עמדו לו בעניניו, ואשר על כן הנה זה שחברו הוא באופן הפכי הוא ג"כ אינו אשם בזה, והראי' שמזמן מקודם הי' באופן אחר שהכל חשבוהו לחכם וכו', אלא דגלגל הוא החוזר בעולם, ובטיב ההתכוונות בזה מוצא דברים כמה לנחם את חברו ולחזקו, ומצטער בעומק ופנימיות לבבו על המצב הלא טוב של חברו, אמנם הרגש זה הוא רק במי שמתנהג ע"פ התורה.

הנה"ב הוא רע בעצם ואוהב רק את עצמו

אמנם מי שהוא הולך בשרירות לבו באהבת עצמו הנה על פי הרוב אינו שייך להרגש זה כלל, ורק מי שהוא במזיגה טובה הנה זה מונע ומעכב אותו שלא יצער את חברו בדברים, אבל מי שהוא ר"ל ברשות לבו הרע, וכמאמר רשעים הם ברשות לבם, הוא אינו נכנס כלל בענינים האלו בהנוגע לזולתו להיטיב עמו, אדרבא מצער אותו, וגם בדבר שהוא מחוייב לו הוא ממשיכו בלך ושוב ומדבר אתו עמו דברים קשים, ואינו מרגיש כלל כי שופך דמיו כמים ממש, ואדרבא מדגיש דבריו לאמר "ראה החסד שהנני עושה עמך, כי מאחר שבאת לידי זה ע"י ההנהגות הטובות שלך אשר עשית חסדים וטובות עם אחרים שאינם לפי כחך ויכולתך, וכל זה הביאך לידי מצב כזה, ועתה מה אוכל לעשות? דכאשר אתה באת לידי זה הרי אני צריך לוותר ולתת לך מה שאינו מגיע כלל?!"

וברוע לבב טוען טענות ודובר דברים כאלו אשר הוא בעצמו יודע שאינם אמת, ורק

להיות הנה"ב הוא העיקרי בכל העיר קטנה שלו, והנה"ב הוא רע בעצם ואוהב רק את עצמו על כן הוא עלול לדבר דברים כאלו המרעידיים את השכל הישר.

וכל זה הוא לפי שהנה"ב הוא עיקרו מדות ואהבת עצמו, ובזה ישקוד כל הימים לרבות הלילות להתענג בתענוגי עולם הזה ולהרבות הון ועושר בלי שום יושר כלל,

וגם השכל דנה"ב הוא רק בחכמות כאלו שהם יש ומציאות, וכמו חכמת התכונה, הרפואה והטבע, והיינו דחכמתו הוא רק בישות הדבר ומציאותו לידע ההרכבה וההפרדה, המנוחה והתנועה, ואינו חוקר על עצם הדבר בראשית הוויתו איך נתהווה הדבר ההוא מאין ליש, והוא לפי דכללות ענין הבריאה יש מאין אינו מושג לו כלל, וכל השכלותיו והשגותיו הוא רק בהדבר כמו שהוא כבר יש ומציאות ודבר מה.

וטעם הדבר הוא להיות הנה"ב הוא חומרי בעצם מהותו, דהנה"א הוא אלקי בעצם מהותו והנפש הבהמית הוא חומרי.

(ספר המאמרים תרפ"ו עמ' קנג ואילך)

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

תכלית המכוון - במקום ש"יצר הרע יש ביניכם"

במה פשע היצר הרע? / מלאך המוות "חייב משום צובע" / השגת גבול למען
נתינת צדקה / תכלית עבודת ה' - בעולם השקר דווקא / שוא עמלו בוניו -
דבית הכנסת ובית המדרש / המבחן לשאיפת ההורים - חינוך הילדים

איתא בגמרא שהמלאכים טענו "תנה הודך על השמים", דכיון שהתורה היא "חמודה
גנוזה", יש לתת אותה למלאכים כמו שהם בשמים. ועל זה הי' המענה "למצרים ירדתם
. . אב ואם יש לכם . . יצר הרע יש ביניכם".

ולכאורה: הרי רצונם של המלאכים בתורה הי' (לא כפי שהיא בגשמיות הענינים,
אלא) כפי שהיא ברוחניות הענינים. וא"כ, שייך גם אצל המלאכים הענין ד"אב ואם"
ברוחניות - ע"ד "ושנתם לבניך אלו התלמידים", והיינו, שכאשר המלאך מקבל פקודה
או השפעה ממלאך שלמעלה הימנו, הרי זה בדוגמת הענין ד"אב ואם". ועד"ז בנוגע
לשאר עניני התורה.

ואעפ"כ, משמעות המענה למלאכים "אב ואם יש לכם כו" הוא - שצריך להיות אב
ואם בגשמיות דוקא.

וההסברה בזה:

היכן בא לידי ביטוי קיום רצונו של הקב"ה מבלי הבט על הקשיים והניסיונות
הכרוכים בדבר - אין זה בעולמות העליונים, בעולם המלאכים, כי, המלאך אינו צריך
להילחם עם מישהו בכדי לקיים שליחותו של הקב"ה, ובמילא אין זה "קונץ" - ואין זו
ראי" - שמציית להקב"ה בכל עצמותו ומותו;

ענין זה מתבטא דוקא כאשר באים לעולם הזה, במעמד ומצב ש"למצרים ירדתם",
"ערות הארץ", ו"יצר הרע יש ביניכם" - יצר הרע שמסית ומדיח ע"י כל מיני טעמים
והסברות מדוע לא להתנהג ע"פ הוראת התורה.

ולהעיר גם מתורת הבעש"ט בפירוש דברי הגמרא במסכת שבת "שוחט משום מאי חייב . . משום צובע":

"שוחט" - הוא היצר הרע, כדאיתא בגמרא "יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה . . הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות". אמנם, "לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו" (כדאיתא בגמרא במסכת סוכה), וכפי שאומרים בפיוט "חד גדיא" בסוף ההגדה: "ואתא קוב"ה ושחט למלאך המות".

וזהו השאלה "שוחט משום מאי חייב" - מהו הטעם ש"היצה"ר נידון לעתיד לבוא . . הא לכך נברא?"

במה פשע היצר הרע?..

מיהי אשמתו של היצה"ר - הרי הקב"ה ברא אותו (כמ"ש "עושה שלום ובורא רע") כדי שיסית את האדם, ואכן עבד עבודתו באמונה... ומילא שליחותו בעולם כמו שאר המלאכים, ומדוע מגיע לו עונש?!

"ומשני, משום צובע, שהוא צבוע בדמות יצר טוב . . מרמה את האדם לומר שהוא מצוה".

כלומר: אילו הי' מסית את האדם ע"י טענות של "יצר הרע", להראות לו שהענינים הגשמיים הם ערבים כ"כ ("אזוי געשמאק") שבשביל זה כדאי לעזוב את הרוחניות והאלקות - אזי הי' עובד עבודתו, ולא היו מענישים אותו; אבל היצה"ר הוא גם "צבוע", הוא מחליף את צבעו ומתלבש בלבושי היצר טוב באמרו ליהודי שהוא היצר הטוב... "משום צובע" - הרי הוא חייב, כיון שעשה ענין שלא הוטל עליו בשליחותו.

וכפי שרואים במוחש:

כאשר היצה"ר יבוא ליהודי שיוצא לעולם, ויאמר לו: שמע נא, הקב"ה צוה שתעשה כך וכך, ואתה תעשה להיפך, כדי להכעיס - הרי בודאי לא ישמע אליו;

דרכו של היצה"ר - שתחילה מתרץ את דבריו בכך שדוקא מצד התורה ומצד השולחן-ערוך צריך לוותר לפי-שעה על רצון הקב"ה, ועי"ז "ירויח" הקב"ה אצלו, שיוכל אח"כ לקיים מצוה בכפליים.

ולדוגמא:

מצינו שכללות המצוות נקראים בשם גמילות חסדים וצדקה, שלכן "שקולה צדקה כנגד כל המצוות". ועד"ז מצינו בנוגע למצוות לא תעשה, "שהשבת שקולה כנגד כל המצוות" (כדאיתא בירושלמי במסכת נדרים). ועד"ז מצינו חומר מיוחד במצוות שבין אדם לחבירו, שאפילו יוהכ"פ אינו מכפר "עד שירצה את חבירו".

השגת גבול למען נתינת צדקה!..

וכאן בא אליו היצה"ר וטוען:

כיון שמצות צדקה שקולה כנגד כל המצוות, הנה כדי שתוכל לקיים מצות צדקה, ולקיימה כרצונו של הקב"ה, ליתן צדקה ביד נדיבה וביד רחבה, עליך לוותר לפי-שעה על מצות שבת (אע"פ שגם היא שקולה כנגד כל המצוות), וכמו"כ עליך לוותר לפי-שעה על מצוות שבין אדם לחבירו, כמו גניבה וגזילה, השגת גבול ולשון הרע (למרות החומר שבהם שאין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חברו) - שכן, כאשר תעסוק במסחר בשבת, ולא תקפיד על השגת גבול כו', תרויח יותר כסף, ובמילא תוכל ליתן צדקה בתוספת כח ובתוספת עוז, שלולי חילול שבת והשגת גבול כו' לא תוכל להגיע לזה.

וזהו שהיצה"ר הוא "צובע" - שצובע את עצמו ומתלבש בלבושי היצ"ט, ועי"ז מרמה את האדם.

ולאחרי כן, - בראותו שעדיין אין זה מועיל - מתחיל היצה"ר לבאר ולהסביר לו שיש חילוק בין ליל שבת ליום שבת, בין גניבה לגזילה, בין שוה פרוטה ופחות משוה פרוטה, וכיו"ב - בהלבישו זאת בטענות של היצר טוב.

ולאחרי שנעשה מעמד ומצב ד"מושכי העון בחבלי השוא", אזי יכולים לבוא למעמד ומצב ד"כעבות העגלה חטאה" - שהיצה"ר אומר לו בפירוש: עכשיו, כאשר בלאו הכי כבר אינך יכול להיות צדיק, וגם לא "בינוני" - הרי לאחרי שאין לך "עולם הבא", מוטב שלכל-הפחות תהנה מה"עולם הזה"!!!

וזהו ששוחט חייב משום צובע - שהעונש הוא על הרע שמוסיף היצה"ר על שליחותו עי"ז "שהוא צבוע בדמות יצ"ט", שרק בדרך זו בלבד ביכלתו לנתק יהודי מיהדות ומאלקות.

תכלית עבודת ה' - בעולם השקר דוקא!

ונחזור לענייננו:

התורה ניתנה למטה דוקא, ולא באופן ד"תנה הודך על השמים" - כי, אע"פ שרוחניות התורה, חכמת התורה, לומדים גם ב"מתיבתא דרקייע" (כדאיאת בגמרא), והרי מובן, שככל שהעולם הוא נעלה יותר אזי הבנת חכמת התורה היא בעומק יותר, מ"מ, היכן נעשה תכ"ית המכוון, שיהודי יקיים את רצונו של הקב"ה מבלי הבט על החושך כפול ומכופל והנסיונות כו' - הרי זה אך ורק בעוה"ז הגשמי, ששם ישנו "יצר הרע", שעל זה נאמר "בורא רע", וכאמור, שהכוונה בכריאת הרע היא כדי שיהודי יעמוד בנסיון ויקיים את ציווי הקב"ה.

ובענין זה ניתנה הבחירה לאדם, ואומרים לו "ובחרת בחיים" - שיבחר את דרך

החיים, לא רק בנוגע לחיים ורוחניים, חיים בעולם הבא, אלא זוהי גם הדרך שיהי' לו כל המצטרך בחייו בעולם הזה הגשמי.

ומקרא מלא דיבר הכתוב - "ואין מקרא יוצא מידי פשוטו" - "אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", אזי "ונתתי גשמיכם בעתם", וכל הברכות האמורות בפרשה, ועד לסיום הפרשה: "ואולך אתכם קוממיות", שהולכים אל הגאולה השלימה.

תכלית הגלות והנסיזנות

וזהו גם הטעם על כללות ענין הגלות:

כיון שהקב"ה הוא "א-ל רחום וחנון", והוא עצם הטוב, נשאלת השאלה: למה הוצרך לשלוח את בני" בגלות שיתייגעו שם - הלא טוב יותר כמו בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שאז היו כל הענינים בקלות, והיו רואים בעיני בשר שכאשר "בחוקתי תלכו" אזי ירדו "גשמיכם בעתם", וכמסופר בגמרא במסכת תענית "שירדו להם גשמים עד שנעשו חטים ככליות כו"'.¹

והמענה על זה - ע"ד המענה על טענת המלאכים שהתורה תינתן בעולם שכולו טוב, שבמקום כזה לא מתבטאת מעלתם של בני" שמקיימים את רצונו של הקב"ה מבלי להתפעל מכל הנסיזנות, שדוגמתו הוא גם החילוק בין הזמן שביהמ"ק הי' קיים לזמן הגלות:

בזמן הבית, כאשר "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש", וכל אחד מישראל הי' יכול לראות הנסים בעיני בשר - לא יפלא שבבואו מביהמ"ק עבד את הקב"ה וקיים רצונו כדבעי;

החידוש הוא - כאשר "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו", ושם ממלא יהודי את רצונו של הקב"ה, ואינו מתפעל מכך שהגוי מתנהג באופן אחר,

וכאשר היצה"ר אומר לו שאם לא יערוך "התחרות" ("קאָמפּעטישן") עם הגוי, אזי לא יוכל להשיג פרנסתו, ובמילא, לא יוכל ליתן צדקה, ולא יוכל להחזיק ישיבות ובתי-כנסיות, ואז תחרב היהדות כולה... - יודע הוא שטענה זו היא בכחינת "הבה נתחכמה לו" של פרעה מלך מצרים, וכדאיתא במדרשי חז"ל "נתחכם לאלוקיהם של ישראל", והיינו, שפרעה רצה להוציא מבני" את ענין ה"אלקות" שאליו הם קשורים.

ועד"ז בנוגע לכל הטענות של היצה"ר, אפילו כאשר מתלבש בלבוש ארוך של משי ("אָ לאַנגע זשופיצע"), באמרו, שכוונתו בהטענה שצריך לוותר על רצונו של הקב"ה אינה אלא כדי שלאחרי כן יוכלו לקיים את רצונו של הקב"ה בתוקף יותר - הנה על זה אומרים לו ש"מצוה הבאה בעבירה" היא היפך דרכו של הקב"ה, ו"האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה", היינו, שכאשר שומע לפיתוי היצר ועובר עבירה, אזי "אין מספיקין בידו" (אין מניחים אותו, עי"ז שמזמינים לו מניעות והסתרים

שלא יוכל) למלא אח"כ מה שהבטיח לו היצה"ר בתחילת הפיתוי.

(י' שכט תשי"ט)

שוא עמלו בוניו - רבית הכנסת ורבית המדרש!

...וזהו גם מש"נ "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא יבנה עיר שוא שקד שומר":

כאשר רוצים לבנות "בית חומה גדול", בתי-כנסיות ובתי-מדרשות וישיבות - אין בכך "תירוץ" שבגלל זה יכולים לוותר על גניבה וגזילה וכיו"ב, בגלל שאח"כ יתן צדקה, מעשר או חומש או אפילו יותר, עבור ענינים טובים, שכן, "אם ה' לא יבנה בית", לא יועיל בנין הלבנים!...

הבנין צריך להיות בנוי על יסודי התורה והמצוה, "והוכן בחדר כסא", ואז גדלים משם "זרע ברך ה'", שמתפארים בהם ואומרים "ראו גידולים שגידלתי".

ועד"ז בנוגע לכללות ענין הצדקה - שלא מספיקה הנתינה לצדקה, ונתינה בריבוי, כיון ש"שקולה צדקה כנגד כל המצוות", אלא יש ליתן עבור ענינים כאלו שהקב"ה מעיד עליהם שהם עניני טובה וקדושה.

ואז מתקיימת גם הבטחתו של הקב"ה "עשר בשביל שתתעשר" - שלא זו בלבד שע"י נתינת הצדקה לא יחסר אצל הנותן, אלא אדרבה, שיתוסף אצלו כמה פעמים ככה.

ועד כדי כך, שאע"פ שנאמר "לא תנסו את ה' אלקיכם" (ויש מוני המצוות שמונים זאת במנין המצוות), ישנו יוצא מן הכלל - ענין הצדקה, שעל זה מבקש הקב"ה "ובחנוני נא בזאת גו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די", היינו, שכאשר נותנים צדקה באופן טוב ועבור דברים טובים, אזי משפיע הקב"ה "ברכה עד בלי די" להנותן ולכל בני ביתו, ובכל עניניהם.

(י' שכט תשי"ט)

המבחן לדביקות ההורים בהקב"ה

...נתבאר לעיל שהמבחן והנסיון של בני" הוא בהיותם למטה מטה בעוה"ז דוקא, ויש לבאר שכמו"כ המבחן והנסיון אצל בני" גופא הוא בהקטנים שביניהם, שהם הילדים, שעל ידם בוחנים את מדת ההתקשרות להקב"ה:

ידוע פתגם העולם, שטבע ההורים, שכאשר מרגישים שחסר אצלם בענין מסויים, רצונם להבטיח את ילדיהם שלא יבואו להטעות שהיתה אצלם.

ובנוגע לעניננו: אין לך אדם השלם, כך, שכל אדם חסר אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות. וכאן רואים מה רוצה האדם לפעול אצל ילדיו:

אם מניחים את הדגש על היגיעה

ד"ושננתם לבניך", תלמוד תורה, כמ"ש הצמח צדק (על יסוד דברי הרמב"ם "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר") דכיון ש"בת"ת מחוייב האב מדאורייתא ללמוד את בנו . . שמא גם ע"ה הקטן יש חיוב מדאורייתא".

וענין זה מודגש החל מלפני אלפי שנים, במתן-תורה, שאז אמרו בניי "בנינו ערבים בעדנו", ועוד לפניו, קודם הירידה למצרים (התחלת הגלות הראשונה), נאמר "ואת יהודה שלח לפניו גוי להורות", "לתקן לו בית תלמוד" (כפי שמביא רש"י ממדרש), ואז יכול לילך לגלות, ולולי זאת, אינו יכול לזוז מארץ ישראל, ו"מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם".

וזוהי ההוראה של כל גדולי ישראל . . שבכל מקום אליו באים בניי, הן מתוך הרחבה והן מתוך מצור ומצוק, צריכים להתחיל לכל לראש בחינוך הבנים והבנות, כיון שזהו היסוד שעליהם נשען בית ישראל.

(י' שבט תשי"ט)

וההשתדלות בחינוך הבנים והבנות שיגדלו להיות יותר רוחניים וטהורים וטובים ומקושרים בתומ"צ - הרי זו הוכחה שההורים מרגישים בעצמם מה שחסר להם ברוחניות;

אבל כאשר מניחים את הדגש בחינוך הבנים והבנות על השאיפה להרויח יותר כסף, וממילא יש צורך במקצוע טוב, ונימוסים טובים, ולכן, כבר מקטנותו צריך לידע שהעניבה והגרביים צריכים להיות באותו צבע... - הרי זו הוכחה שההורים אינם מרגישים מה שחסר להם ברוחניות; איכפת ולוחץ להם ("זיי קוועטשט") שבחשבונם בבנק אין מספיק אפסים למספר הדולרים כפי שהיו רוצים! ...

מה שחסר אצלו - ישלים בחינוך ילדיו

וזוהו הטעם שע"פ תורה מדגישים את גודל החשיבות וההכרח דחינוך הבנים והבנות, ועד כדי כך, שאע"פ שהקטן מצד עצמו אינו מחוייב במצוות, ואפילו החיוב שמצד חינוך מוטל על האב ולא על הקטן, מ"מ, ישנו ענין היוצא מן הכלל - החיוב